

Prethodno priopćenje UDK 1:159.964.2(045)

1 Žižek, Slavoj

doi: [10.21464/fi39104](https://doi.org/10.21464/fi39104)

Primljeno: 19. 2. 2019.

Eva Dolar Bahovec

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Aškerčeva cesta 2, SI-1000 Ljubljana
ebahovec@yahoo.com

Žižekova nezavršena kopernikanska revolucija

Sažetak

S obzirom na znanstveni razvoj, psihoanaliza je uspoređivana s kopernikanskom ili darvinovskom revolucijom. Freud je svoje ime uvrstio u poznatu usporedbu s Kopernikom i Darwinom uvodeći pojam triju udaraca čovjekovu narcizmu, određujući svoje otkriće psihoanalize kao najopasniji posljednji udarac. Rad ispituje mogući kontinuitet serije najvećih znanstvenih revolucija u Jacquesa Derridaa i Slavoja Žižeka. Derrida je Koperniku, Darwinu i Freudu dodao ime Karla Marxa kao četvrti, remeteći udarac, određujući ga 'u ime revolucije' kao znatno goreg, postavljajući nas kao Marxove nasljednike u položaj duga i žalovanja. Derrida je iskoristio svoje frejdovsko čitanje Marxova udarca u kontekstu užasa oktobarske revolucije, staljinizma, holokausta i dr., dok je Slavoj Žižek, također povezujući Freuda i Marxa, ispitao nasljedstvo Kopernika, Darwina i Freuda pomoću 'mnogih drugih'. Članak se usmjerava na Žižekovu ideju 'mnogih drugih', u kontekst stavljajući Lacanov povratak Freudu i prolongirajući ga u kontekstu feminističke revolucije. Zaključuje se da se Žižekovo obrazloženje Lacanova povratka Freuda bez i iza lacanovskog feminističko-psihoanalitičkog inzistiranja na središnjosti seksualne razlike može razumjeti kao Žižekova nedovršena kopernikanska revolucija.

Ključne riječi

Slavoj Žižek, Jacques Derrida, kopernikanska revolucija, seksualnost, feminizam

Uvod

Psihoanaliza se u kontekstu znanstvenog doprinosa uspoređuje s kopernikanskom i darvinističkom revolucijom. Freud je svoje vlastito ime dodao dobrano-utvrđenoj usporedbi Kopernika i Darwina uvodeći vlastiti stav triju udaraca ljudskom narcizmu, definirajući vlastito otkriće psihoanalize kao najopasniji posljednji udarac. U ovom eseju najprije ću tvrditi da je ideja tražanja za mogućim nastavkom niza triju najvećih znanstvenih (kao i izvan-nastavnih) udaraca na ljudsku vrstu pogrešna. To će biti pokazano usporedbom ideje sljedećeg 'udarca' ili 'udaraca' Jacquesa Derridaa u njegovoj knjizi o Marxu, s jedne, i Slavoja Žižeka u knjizi *Nitko*, s druge strane (Derrida 1994; Žižek 2003). Dok Derrida objašnjava zašto bi četvrti udarac trebao biti pripisan Marxu, Žižek ne dodaje »nedostajuću« vezu, ni novo ime, ali se poziva na njegovu ideju da postoje 'mnogi drugi'. Kao drugo, predstaviti ću kritiku implicitne ideje kontinuiranog napretka koja je već prisutna u Freudovoj temi o tri udarca, od kojih je svaki jači i razorniji od prethodnog, što predstavlja dublju ranu Freudova narcističkog ega (i Lacanova ljudskog subjekta, koji je doveo do podijeljenosti i »decentralizacije«). Prateći ovaj tijek misli, pokušat ću pokazati da ni jedan od ova dva odgovora, ni Derridaovo 'ime' Karla Marxa, ni Žižekovo, ni 'mnogih drugih', ne može pružiti zadovoljavajuće

objašnjenje epistemološkog problema s kojim se Freud susreo u njegovu radnju psihoanalize, naime – »ženskog pitanja«.

Kopernik, Darwin, Freud? To je prilično popularna tema koja se može naći na raznim mjestima, čak i u strogom epistemološkom razmišljanju kao što je ono Georgesu Canguilhema, poznatoj referenci Lacana i Lacanovih krugova još od sredine šezdesetih godina. Ali Canguilhem se na neki način iznenađujuće drži izvorne ideje nastavka, definirajući Freudove »udarce« kao još uvijek progresivnu dekonstrukciju »iluzija« (Canguilhem 2009, 129). Canguilhem, koji je inače opsežno pisao o Freudu, nije uključio njegovu parabolu u »povijesti i filozofiji znanosti« pisavši o njemu. S druge strane, Jean Laplanche, jedan od Lacanovih najutjecajnijih kao i najkritičnijih sljedbenika, donio je novi zaokret. Laplanche, vraćajući se Freudu te razvijajući vlastita konceptualna sredstva »s i protiv Lacana«, pruža nam novi uvid u freudovsku znanstvenu revoluciju. Počeo je upravo od Freudove ideje o sukcesiji udaraca u narcisoidnost čovjeka, dok je Freudov treći udarac analizirao kao »nedovršenu kopernikansku revoluciju« (Laplanche 1992, 15).

Laplanche je predstavio temu nedovršene revolucije, okrenuvši je protiv samog Freuda. Čineći to, pružio je kritiku koja seže dalje od jednostavnog nastavka ili negacije slavne parabole. Međutim, koliko god je Laplancheov »epistemički udarac« glede Freuda (i Lacana) mogao biti pronicljiv, pokazat će se da je ipak ostao slijep za vrlo tvrdu jezgru Freudova znanstvenog otkrića: spolne razlike. Prema tome, čini se da je Laplancheova intervencija korak dalje u kojoj on, na svoj vlastiti način, produžuje – ili predviđa – Žižekovu sljepoću i uvid.

Kopernik, Darwin, Freud

Prvo – Kopernik. Najčitaniji filozof i povjesničar znanosti Thomas Kuhn objasnio je Kopernikov udarac kao znanstvenu revoluciju najvećeg razmjera. U svojoj knjizi *Kopernikanska revolucija*, napisanoj još 1957. godine, Kuhn je tvrdio da najvažniji aspekt Kopernika nije novi astronomski sustav kao takav. Tvrdio je da njegova veličina ne proizlazi iz znanstvenog izuma, nego iz činjenice da je dovela do iznenadne i potpune promjene i zamjene stare i dobro utemeljene znanstvene paradigme novom, koja se može usporediti s pomakom figure i tla, a što znači da su znanstvenici živjeli u novom svijetu. Kuhn se nije htio ili nije mogao odlučiti za bilo koju od njih (je li to samo novi pogled na isti objekt ili cijeli novi svijet). Ono što je također bilo u središtu Kuhnova interesa bila je kopernikanska revolucija kao »paradigma« koja je istopila znanstvene podatke s mišljenjima i metafizičkim uvjerenjima znanstvenika koji pripadaju znanstvenoj zajednici. O tome se u velikoj mjeri raspravljalo u njegovoj najpoznatijoj knjizi *Struktura znanstvenih revolucija*, prvi put objavljenoj 1962. godine (Kuhn 1991, Kuhn 1996).

Ali nije samo Kuhn spominjao Kopernika – mnogi su drugi pisali o veličini kopernikanskog obrata, koji se može usporediti s padom Konstantinopola kao povijesnim događajem, predviđajući sam početak novog, radikalnog doba ili pak Kolumbovim otkrićem Amerike (Koyré 2016, 15). Neki od najuglednijih povjesničara znanosti čak su objasnili veličinu Kopernika, zajedno s onom Darwina i Freuda, u smislu njihova utjecaja izvan granica znanstvenog otkrića, važnih za svjetonazor u najširem smislu te riječi (Cohen 1985).

Sljedeći korak: Darwin. Darwin je pokazao da čovjek nije gospodar na Zemlji, da on nije ništa važniji ni bolji ni viši u lancu bivanja od bilo kojeg drugog živog bića. Za Darwina su sva živa bića jednako dobro prihvaćena u

svojim lokalnim sredinama. Upravo je njegov suparnik, Arthur H. Wallace, naslijedio ideju da je živi svijet stvoren u skladu s višim principima i božanskim stvaranjem, dok je sam Darwin, u svom strogom »populacijskom razmišljanju«, zapravo predstavio svoje najočitije protivljenje. Ovo glavno suprotstavljanje znanosti religioznom mišljenju i dalje se smatra važnim, možda čak i glavnim doprinosom triju najvećih znanstvenih revolucija suvremenom svijetu, s Darwinom na najistaknutijem mjestu. Međutim, valja istaknuti da je usporedba Freuda i Kopernika te onoga što je Kant kasnije nazvao »kopernikanski obrat« u usporedbi s Darwinom prikladnije smatrati decentralizacijom. Kopernik je povezan s iluzijom stava o središtu svijeta, dok je Darwin raspršio iluziju čovjekove »jedinственe genealoške filijacije« (Canguilhem 2009, 101).

I najvažnije, Freud koji je došao nakon Darwina, pokazao je da čovjek nije čak ni gospodar u svojoj kući. Čovjek se mora zadovoljiti s »oskudnim porukama iz vlastitog nesvjesnog«, s onim što može naučiti o sebi od vlastitog drugog, drugog sebstva – onog kojeg nije svjestan, koji dolazi iza njegovih leđa i ispostavlja se da je pravi gospodar njegove žudnja. Ne postoji ništa jedinstveno, posebno ili iznimno u činjenici da je Zemlja središte Svemira, ni u čovjeku u odnosu na oboje, životinjsko carstvo na Zemlji i njegovu vlastitu kuću u njemu – njegov psihički život. On ili ona samo je još jedno ljudsko biće, samo još jedan »subjekt«, upravo onako kako nam riječ govori, kao subjektificiranima, podcrtanima i dominiranima. To je prilično aporetičan udarac – i dotiče se upravo »aporija psihe«. Ovdje bi aporija značila da se interno podijeli na dva dijela, *Zwiespalt*, kao što je Freud napisao u svojim kasnijim radovima. Nesvjesno nije tek »strukturirano kao jezik« – Lacan problem podložnosti čini eksplicitnijim – nesvjesno »govori kroz subjekt«, podcjenjujući subjekt, i postajući njegov aporetični učitelj – onaj koji on sam ne može biti.

Ono što je najvažnije, *Zwiespalt* jest podjela ega u odnosu na suprotnost između dva međusobno isključiva položaja ili, mogli bismo reći, mogućnosti: imati ili ne imati falus. U sažetom smislu, prema Freudu, majka djeteta nema falusa, a ipak ga ima: dijete, dječak ili djevojčica, misli ili vjeruje da posjeduje falus. Kao što se vidi iz prvog, pa čak i površnog uvida u ženske genitalne organe, kao u dječjoj igri, djevojčice nemaju muške spolne organe. Mora da su bili kastrirani ili će se cijenjeni organ nastaviti razvijati i u budućnosti. Unatoč očiglednoj činjenici i njezinom vizualnom nedostatku dokaza, nesvjesno mi govori, govoreći mi kroz moj ego da majci ništa ne nedostaje.

To je ono na čemu treba inzistirati: kad god Freud počne konceptualizirati subjektivnost, on se drži spolne razlike, koja se odnosi na anatomiju koja sama po sebi predstavlja problem. Međutim, čini se da je iznimno važno da Freud uopće ne piše o čovjeku kao takvom, već razvija svoje uvide u odnosu na žene i muškarce, dječake i djevojčice. I tu treba nastaviti s Freudom i protiv njega, s Lacanom i protiv njega, s Laplanchem i protiv njega, i na kraju – sa Žižekom i protiv njega.

Derrida, Žižek i 'mnogi drugi'?

Međutim, u filozofskom čitanju Freuda, koje je Žižek nazvao »filozofija kroz psihoanalizu«, upravo o tom najvažnijem uvidu, izrazimo li se ironično kao Lacan – njegova »Stvar« (u smislu hajdegerijanskog »das Ding«) se gubi. Stoga se čini da su ovi temeljni Freudovi uvidi izgubljeni u dvojici najutjecajnijih mislilaca našeg vremena, koji su se eksplicitno bavili »Kopernikom, Darwinom i Freudom« – Jacquesu Derridau u njegovom čitanju Marxa

i Slavoju Žižeku u njegovom čitanju suvremene filozofije i njezinih novijih događaja. Način na koji su njih dvojica postupali, nažalost, bio je preseljenje u drugi smjer, daleko od Freudove formulacije središnjeg problema spolne razlike, i vezano – epistemološki najvažnije – teme seksualnosti.

Derrida u svojoj knjizi o Marxu, *Sablasti Marxa*, nizu Kopernik, Darwin i Freud dodaje četvrto ime, odnosno element – Marxa. Derridaov doprinos Freudovim trima udarcima ide uz nastavak niza imena najvećih znanstvenih revolucija, dodajući ime Karla Marxa kao četvrti, poremećujući udarac, definirajući ga kao znatno goreg »u ime revolucije«, čak i najgoreg u nizu jer je bio povezan s najstrašnijim zločinima 20. stoljeća (Derrida 1994, 97). Derrida je u svojoj knjizi o Marxu koristio frojdovsko čitanje Marxova udarca u odnosu na užase Oktobarske revolucije i staljinizma u Rusiji, kao i na holokaust u nacističkoj Njemačkoj te na totalitarizam uopće. Od znanstvenih revolucija prešao je u najvećoj mjeri na pitanje političkih revolucija, a posebno na političke revolucije najgorih vrsta.

A to za nas ima vrlo važnu posljedicu: sada smo Marxovi nasljednici, njegova siročad, koji ga moraju oplakivati. Marx je za nas ono što je Hamletov mrtvi otac bio za njega: primjer izgubljenog autoriteta i duga, koji bi se trebao otplatiti, te žalosti, koji mora proći, *durcharbeiten*, naš vlastiti ego ili svijest ili »dominirana« i podijeljena subjektivnost. Tu je pitanje žalosti i duga, otac i mrtav otac – cijeli spektar frojdovskih pojmova – ali se ne uvodi frojdovska seksualna »podjela«. Nema mjesta Freudovu središnjem konceptu fetišizma i poricanju kastracije, nema *Zwiespalta* u ovom kontekstu, nema muškaraca i žena – samo ljudi.

Zbog toga se može zaključiti da nas Derrida zapravo udaljava od glavne točke i ne daje odgovor na spolnu razliku ili na žensko pitanje. Marxovi duhovi (duhovi u njegovim djelima i Marxov duh za nas) Freudovi su živi mrtvaci, *das Unheimliche*, kao što i sam Derrida koristi frojdovski pojam, pokrivajući neizvjesnu granicu između života i smrti. To je tajanstveni Marx: na margini života i smrti, kao osakaćeni leševi, likovi kastracije, čisti užas imaginarne odsutnosti – razdvojeni članovi, kastrirani ljudi, *das Unheimliche* kao takvi (Derrida 1994, 173–174).

Žižek je također povezo Freudu s Marxom, kao i Derrida i mnogi drugi – u frankfurtskoj školi i u strukturalizmu (ili kako ga je Jean-Claude Milner nazvao, u strukturalnoj paradigmi u Francuskoj). Međutim, Žižek nije uspostavio vezu sa sukcesijom najvećih znanstvenih revolucija, već je umjesto toga koristio novu formulu »i mnoge druge«. Za Žižeka su Freud i Marx eksplisitno povezani u njegovoj knjizi *In Defense of Lost Causes*, kao što su to bili prije u Žižka u frankfurtskoj školi, odakle je prešao na francusku teoriju.

U francuskoj teoriji, Freud je u velikoj mjeri bio povezan s Marxom, ne samo kod Althussera koji je među njima glavni marksist nego i u Lacana, a prije njega u Lacanovoj najvažnijoj referenci: Claudeu Levi-Straussu. Čak je i Michel Foucault, koji se uopće nije smatrao »strukturalistom«, o Marxu i Freudu pisao u svom nadaleko poznatom eseju »Što je autor?«, dok je također izumio i kombinaciju »Nietzsche, Marx, Freud« (Foucault 1994, 1, 789 i 564). Gilles Deleuze, glavni promicatelj Nietzschea u poslijeratnoj Francuskoj, napisao je knjigu koja ima istaknuti naslov »Anti-Edip: kapitalizam i shizofrenija«. Napisana u suradnji sa psihoanalitičarem Félixom Guattarijem, knjiga je donijela proširenu kritiku »Freudo-marksizma« tog vremena (Deleuze i Guattari 1972).

Ne bih ulazila duboko u problem novog pojma, koji bi trebao dovesti do istine navedenog niza kao takvog i samog njegovog načela, dok ga istovremeno

potkopava. Je li Marx nastavak Kopernika, Darwina i Freuda, kao što tvrdi Derrida? Je li on nužan dodatak Freudovu »individualnom razmišljanju«? Je li njegova analiza klasne borbe kao pokretačke snage povijesnog razvoja ili njegovo istraživanje o fetišističkom karakteru robe u *Das Kapitalu* jednako važno kao i ono u Žižekovim »mnogim drugima«? Moglo bi se dati odgovor, koristeći njegove vlastite riječi, putem njegova revolucionarnog slogana: *Fail better!* (Žižek 2008, 264). Ono što nas Freud i Marx uče o neizbježnim neuspjesima, od udara do udara, od lošijeg do goreg, Žižek teži podriti. On se okreće oko samog neuspjeha, formulirajući novi zahtjev da ga se provodi, još preciznije – da se to učini bolje. Umjesto Derridaova žaljenja, duga i žalosti, ponovimo neuspjeh, učinimo to opet – opet i bolje?

Žižekova nedovršena kopernikanska revolucija

Žižekova ideja »mnogih drugih« zapravo je ona koja me zbunjuje. Koji drugi? Žižek nastavlja s nekoliko imena u kognitivističkoj filozofiji, u znanosti itd. u svojoj knjizi *Kako biti nitko*, ideja »mnogih drugih« (Žižek 2003). »Mnogi drugi« znači da tri (ili četiri) glavna imena zapravo nisu toliko važna i da nije Freud taj na kome moramo inzistirati. No što je još važnije, ovo »mnogi drugi« znači odlazak od Freuda i njegove implicitne feminističke revolucije. Naime, Žižek može pisati o »mnogim drugima«: o svima i svemu, može proizvesti duge stranice o *Kristovoj monstroznosti* te svakojakim političkim, kulturnim, popularnim i raznim drugim temama, ali ono što ima za reći o feminizmu čini se simptomom i to vjerojatno najvažnijim.

Žižekova razrada Lacanova povratka Freudu nadilazi lacanovsko feminističko inzistiranje na središnjosti spolne razlike. Lacan inzistira na središnjoj važnosti seksualne razlike, u svojoj *Écrits*, čak ga ucrtava u smislu poznatih tolaetnih vrata, za muškarce i za žene, govoreći da dočim pojedinac, malo dijete, po prvi puta ulazi u stvarnost jezika i simbola, on ili ona moraju izabrati jednu od dvije strane velike podjele (Lacan 1966, 499). Jezično gledajući, mi smo ili muško ili žensko, muškarci ili žene, bez obzira na biološku pozadinu ili činjenicu. Ovo je Lacanovo iznimno lucidno otkriće, koje se ne može naći u bilo kojoj lingvističkoj analizi – čak ni kod tako velikih izumitelja kao što su John Austin ili Émile Benveniste.

Seksualna je razlika zakon koji se pojedincima nameće u društvu ili kulturi kao suprotan prirodni. Jezik je bogatstvo, blago koje nam nameće društvo, kao što proklamira Saussure, a Lacan nastavlja ponajprije okrećući naopako Saussureovu definiciju jezičnog znaka, mijenjajući mjesta označitelja i označenog, a drugo i najvažnije, uvođenjem onoga što bi se moglo nazvati *la loi du genre*, aludirajući na Derridaa. Ne postoji jezik, nema subjektivnosti, nema identiteta, pa čak ni onkraj identiteta, bez muškaraca i žena kao neizrecivih lingvističkih i psihoanalitičkih kategorija. Osim dobro utemeljenih kategorija »formalnog aparata izgovora«: pokazatelja osobe (odnos ja–ti), pokazatelja ostenzije (ovo, ovdje itd.) i vremenskih oblika koji su određeni u odnosu na ego (Benveniste 1974, 82–83), ne postoji odlučnost u odnosu na spol, tako izričito istaknuta u Lacanovu učenju.¹

Zašto ni lingvisti ni lacanovci ne nastavljaju s ovom vrstom istraživanja, koju je zapodjenio nitko drugi doli Lacana, ostaje otvoreno pitanje. Zašto ne uzeti

1

U vlastitom čitanju Hegela uz Derridaa i Benveniste, Balibar oprezno uvodi sve glavne

kategorije enuncijacije, ali na istoj liniji misli ne može misliti na rod (Balibar 2011, 204).

u obzir rodno »korisnu kategoriju« lingvističke, psihoanalitičke i filozofske analize, da parafraziramo Joan Scott i njezin naglasak da je rod »korisna kategorija povijesne analize«? Dok, s druge strane, postoji toliko teorijskih i praktičnih istraživanja o govoru mržnje, seksualnom uznemiravanju, štetnom govoru itd.? Najnovija Žižekova knjiga *Séxualités en travaux*, objavljena na francuskom jeziku zajedno s Jean-Claudeom Milnerom i Juanom Pablom Luchellijem, na samom početku uvodi feminističko gledište, tvrdeći da »postoji velika razlika između feminizma koji nikada nije bio masovan pokret i pokreta *Me Too* koji je u svom pogledu pravi masovni pokret, popularan u etimološkom smislu, bez odgovarajućeg učenja o seksualnosti kao takvom (Milner, Lucceli, Žižek 2018, 9–10). Ali imamo li u lacanovskoj školi »pravilno podučavanje« ili bismo trebali uvesti istu vrstu prigovora, suočavajući se s notornim zanemarivanjem »rodnog prava«?²

U odnosu na Freudovu kopernikansku revoluciju, to je ono na čemu treba inzistirati: kad god Freud počne konceptualizirati subjektivnost, on se drži spolne razlike. To je jamačno čak i njegov najznačajniji uvid, njegova inačica promjene figure i podloge koja se ne može promatrati sa stajališta feminističke revolucije. Freud nije naš princ na bijelom konju, moglo bi se reći, ali on nam je pružio važan uvid, veliki prekid, onaj koji uklanja apstraktnog Čovjeka i apstraktno Dijete zamjenjujući ga muškarcem ili ženom, dječakom ili djevojčicom. I Lacan, barem Lacan iz *Écritsa*, slijedio ga je najvjernije.³

Konačno, mislim da se to može shvatiti kao Žižekova nedovršena kopernikanska revolucija, koja nas danas stavlja u poziciju duga i žalosti u odnosu na Žižeka – trebamo li još jednom pokušati bolje propasti? Kod Žižeka, kao i kod Marxa i »marksističkog udarca« vezanog za Oktobarsku revoluciju (zajedno s jugoslavenskim revolucionarnim obratom), može se naći eksplicitno zanemarivanje ženskog pitanja. Žižek kao Derrida (ili Butler ili Milner) i »mnogi drugi«, ironično rečeno, mogu se baviti i prekomjerno pisati o židovskom pitanju (kao što je to učinio i sam Marx), ali nikada se nije usmjerio, čak ni bavio seksualnom razlikom – kao razlikom, veliki strukturalistički zaokret (koncept), upravo kao seksualni, kao Lacanova dvojna vrata. To znači ne samo zanemariti cijelu dugu raspravu ili preokrenuti feminističke misli ili »psihoanalizu i feminizam« nego i okrenuti se od Lacana, a kamoli Freuda.

Zato toliko inzistira na »anatomskoj razlici« koja se ne može i ne smije zamijeniti s ranom iz Žižekove šale:

»Postoji lijepa vulgarna šala o Kristu: noć prije nego što je uhićen i razapet, njegovi sljedbenici počinju se brinuti: Krist je još uvijek bio djevac, ne bi li mu bilo lijepo pružiti malo užitka prije nego što umre? Zato mole Mariju Magdalenu da ode u šator gdje se Krist odmara i zavede ga; Marija kaže da bi to rado učinila i uđe, ali pet minuta kasnije istrčala je vrišteći, prestravljena i bijesna. Sljedbenici je pitaju što je pošlo po zlu, a ona objašnjava: 'Polako sam se svukla, raširila noge i pokazala Kristu moju picu; pogleda ju i reče: Kakva strašna rana! Trebalo bi je iscijeliti! I nježno na nju položi dlan (...)' Dakle, čuvajte se ljudi koji su previše namjerni liječiti tuđe rane – što ako netko uživa u rani?«⁴

Zajedno, obje se mogu staviti pod povećalo »nedovršene revolucije« jer ova usporedba otvara novi put, možda čak i novi kraljevski put Freudova puta – ovaj put ne samo »kraljevski put do nesvjesnog«, kao što je predložio u svojoj knjizi *Interpretacija snova*, ali i ljudskoj seksualnosti koju je i sam analizirao kao uzrok neurotskih simptoma.

Literatura

- Balibar, Étienne, *Citoyen sujet et autres essais d'anthropologie philosophique*, Presses universitaires de France, Paris 2011.
- Benveniste, Émile, *Problèmes de linguistique générale*, Gallimard, Paris 1974–1975.
- Cohen, I. Bernard, *Revolution in Science*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 1985.
- Canguilhem, Georges, *Idéologie et rationalité dans l'histoire des sciences de la vie*, J. Vrin, Paris 2009.
- Deleuze, Gilles; Guattari, Félix, *L'anti-Œdipe: Capitalisme et schizophrénie*, Minit, Paris 1972.
- Derrida, Jacques et al., *Spectres of Marx: The state of the debt, the work of mourning, and the new international*, prevela Peggy Kamuf, Routledge, London 1994.
- Foucault, Michel, *Dits et écrits: 1970–1975*, u: *Dits et écrits: 1954–1988*, Gallimard, Paris 1994.
- Kuhn, Thomas, *The Copernican Revolution: Planetary Astronomy in the Development of Western Thought*, Harvard University Press, Cambridge 1991.
- Kuhn, Thomas, *The Structure of Scientific Revolutions*, University of Chicago Press, Chicago 1996.
- Koyré, Alexandre, *La révolution astronomique. Copernic, Kepler, Borelli*, Les Belles Lettres, Paris 2016.
- Lacan, Jacques, *Écrits*, Editions du Seuil, Paris 1966.
- Lacan, Jacques, *Livre XX: encore*, u: *Le séminaire*, Editions du Seuil, Paris 1972–1973.
- Laplanche, Jean, *La révolution copernicienne inachevée: travaux 1967–1992*, Aubier, Paris 1992.
- Laplanche, Jean, *Seksualnost in enigma*, preveli Samo Tomšič, Ana Žerjav, Društvo za teoretsko psihoanalizo, Ljubljana 2008.
- Milner, Jean-Claude; Žižek, Slavoj; Lucchelli, Juan Pablo, *Sexualités en travaux*, Éditions Michèle, Paris 2018.
- Žižek, Slavoj, *Kako biti nihče*, Društvo za teoretsko psihoanalizo, Ljubljana 2005.
- Žižek, Slavoj, *In Defense of Lost Causes*, Verso, London 2008.

2

Laplanche je uložio napor u implementiranje problematike roda u okviru eseja *Gender, sex, sexuality*. (Laplanche 2008, 253)

3

Lacanova elaboracija spolne razlike u *Seminaru XX: Dodatak* iziskuje zasebno analizu, s obzirom na to da se oslanja na pretpostavku o asimetriji spolne razlike (žene kao »ne-cijele«). (Lacan 1973, 75)

4

Vidi: Eugene Walters, »Slavoj Zizek wants to tell you a dirty joke«, *Critical Theory* (28. 5. 2013.). Dostupno na: <http://www.critical-theory.com/slavoj-zizek-wants-to-tell-you-a-dirty-joke/> (pristupljeno 19. 2. 2019.)

Eva Dolar Bahovec

Žižek's Unfinished Copernican Revolution

Abstract

Regarding scientific development, psychoanalysis has been compared to the Copernican and Darwinian revolution. Freud has added his name to the well-established comparison of Copernicus and Darwin by introducing his notion of three blows to man's narcissism, defining his discovery of psychoanalysis as the most dangerous last blow. The presentation examines the possible continuation of the series of the biggest scientific revolution in Jacques Derrida and Slavoj Žižek. Derrida has added to Copernicus, Darwin and Freud the name of Karl Marx as the fourth, disrupting one, defining his blow 'in the name of the revolution' as a much worse one, putting us today as Marx's heirs in the position of debt and mourning. Derrida used the Freudian reading of Marx's blow concerning the horrors of the October revolution, Stalinism, holocaust etc., while Slavoj Žižek – also relating Freud to Marx – examined the succession of Copernicus, Darwin and Freud by 'many others'. The presentation focuses on Žižek's idea of these 'many others', putting it in the context of Lacan's return to Freud and prolonging it regarding the feminist revolution. The conclusion is made that Žižek's elaboration of Lacan's return of Freud, without and beyond the Lacanian feminist-psychoanalytic insistence on the centrality of sexual difference, can be understood as Žižek's unfinished Copernican revolution.

Key words

Slavoj Žižek, Jacques Derrida, Copernican revolution, sexuality, feminism